

دانشگاه شاهرود

دانشکده هنر

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

ارتباط تصویری

عنوان پایان نامه. مطالعه نشانه ای عناصر باغهای ایرانی با استفاده از عناصر

طراحی شده در باغ فین کاشان

استاد راهنما: سید نظام الدین امامی فر

عنوان پروژه عملی: طراحی نشانه ی تصویری (پیکتوگرام) برای باغهای

ایرانی

استاد راهنما: سید نظام الدین امامی فر

استاد مشاور: پرویز اقبالی

نام دانشجو

معصومه طوسی

بهمن ماه، سال ۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره: تاریخ:	اظهارنامه دانشجو	 دانشگاه گیلان
<p>اینجانب معصومه طوسی دانشجوی / کارشناسی ارشد/ دانشکده هنر دانشگاه شاهد، گواهی می نمایم که پایان نامه تدوین شده حاضر با عنوان: مطالعه نشانه ای عناصر باغهای ایرانی با استفاده از عناصر طراحی شده در باغ فین کاشان با راهنمایی استاد محترم: جناب آقای سید نظام الدین امامی فر توسط شخص اینجانب انجام و صحت و اصالت مطالب تدوین شده در آن، مورد تایید است همچنین اعلام می دارم در صورت بهره گیری از منابع مختلف شامل گزارش های تحقیقاتی، کتاب، مقالات تخصصی و غیره به منبع مورد استفاده به طور دقیق ارجاع داده شده است. به علاوه گواهی می دهم، مطالب مندرج در پایان نامه حاضر تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب و یا سایر افراد در هیچ کجا ارایه نشده و در تدوین متن پایان نامه حاضر، چارچوب(فرمت) مصوب تدوین گزارش های پژوهشی تحصیلات تکمیلی دانشگاه شاهد به طور کامل رعایت شده است. همچنین کلیه حقوق ناشی از گزارش پایان نامه حاضر را به دانشگاه شاهد واگذار می نمایم.</p> <p>نام و نام خانوادگی دانشجو:(دست نویس) امضای دانشجو: تاریخ:</p>		

تقدیم به مادر،

که الفبای مهر و عاطفه را در دبستان نگاهش آموختم

به همسر،

که غزل عشق را در پرده ی گذشت و فداکاری نواخت

به مهربانم:

که لحظات نبود مادر را با صبر کودکانه ی خود پر ساخت

و تقدیم به تمامی عزیزان زندگیم

دانشکده هنر دانشگاه شاهد

چکیده پایان نامه

این چکیده به منظور چاپ در نشریات دانشگاه تهیه شده است
عنوان پایان نامه: مطالعه نشانه ای عناصر باغ ایرانی با استفاده از عناصر طراحی شده در باغ فین
کاشان

استاد راهنما: نظام الدین امامی فر

استاد مشاور: پرویز اقبالی

نام دانشجو: معصومه طوسی

شماره دانشجویی: ۸۷۷۴۹۷۵۰۲

رشته: کارشناسی ارشد ارتباط تصویری

چکیده :

در این تحلیل نشانه شناسی عناصر کاربردی و تزئینی باغ ایرانی به انجام رسید. ابتدا به نشانه شناسی پرداخته شد و سپس مفهوم باغ ایرانی و مقایسه باغ فین کاشان با چند باغ دیگر مورد ارزیابی قرار گرفت و عناصر باغ ایرانی دسته بندی شد. در این تحقیق سعی شد بین مهمترین اصول علمی و پذیرفته شده ی نشانه شناسی و عناصر باغ ایرانی و گرافیک محیطی پل ارتباطی زده شود.

این تحقیق کاربردی و روش انجام آن توصیفی میدانی بوده است. روش نمونه گیری ها انتخابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات کیفی بوده است.

در نهایت این پژوهش سعی کرده به نظام های نشانه ای که در دل باغ وجود دارد پردازد و با به چالش کشیدن عناصر باغ و بررسی نظام نشانه ای حاکم بر باغها می توان این عناصر را در قالبی عملی تر در گرافیک محیطی نشان دهد.

واژگان کلیدی: نشانه شناسی - باغهای ایرانی - باغ فین کاشان - گرافیک محیطی

نظر استاد راهنما: برای چاپ در نشریات مربوط به دانشگاه مناسب است.

تذکره: چکیده می بایست با توجه به بند ۶ صفحه ۱۳ تکمیل شده باشد.

تاریخ

امضاء

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱۳	فصل ۱ « نشانه شناسی»
۱۴	۱-۱ نشانه چیست؟
۱۶	۱-۲ نشانه شناسی
۱۹	۱-۳ اخاستگاه نشانه شناسی
۲۱	۱-۴ نشانه از دیدگاه سوسور
۲۴	۱-۵ جایگاه نشانه در کلیت نظام زبان از دید سوسور
۲۶	۱-۶ نشانه از دیدگاه پیرس
۲۸	۱-۷ انواع نشانه از دیدگاه پیرس
۳۱	۱-۸ نشانه شناسی لایه ای
۳۲	۱-۹ نشانه های دیداری و نشانه های تصویری
۳۳	۱-۱۰ معنا و صورت
۳۵	۱-۱۱ رمز
۳۷	۱-۱۲ رمزگان
۳۸	۱-۱۳ فرهنگ و چهارچوبهای فرهنگی
۳۹	۱-۱۴ ایدئولوژی
۳۹	۱-۱۵ مفاهیم متن و بافت
۳۹	۱-۱۵-۱ متن
۴۱	۱-۱۵-۲ بافت
۴۲	۱-۱۶ مفاهیم مکان، فضا، مرز، نقش، قرینه
۴۲	۱-۱۶-۱ مکان
۴۳	۱-۱۶-۲ فضا
۴۳	۱-۱۶-۳ مرز
۴۴	۱-۱۶-۴ نقش
۴۴	۱-۱۶-۵ قرینه
۴۵	۱-۱۷ مفاهیم تاویل و صور خیال و تداعی معانی
۴۵	۱-۱۷-۱ تاویل
۴۵	۱-۱۷-۲ تصویر، صورت خیالی
۴۶	۱-۱۷-۳ تشبیه و استعاره
۴۸	۱-۱۷-۴ امجاز

۴۹.....۱۷-۵-۱ کنایه مجاز.....

۴۹.....۱۷-۶-۱ تداعی معانی.....

فصل ۲ «باغ در فرهنگ ایرانی»..... ۵۰

۵۱.....۲-۱ مفهوم باغ در فرهنگ ایرانی.....

۵۳.....۲-۲ باغ ایرانی از دیدگاه اسلام.....

۵۴.....۲-۳ باغ ایرانی از دیدگاه آیین زرتشت.....

۵۷.....۲-۵ بررسی و توصیف شش باغ ایرانی.....

۵۸.....۲-۵-۱ باغ فین کاشان.....

۵۸.....الف-سیر تحولات تاریخی باغ.....

۶۰.....ب-توصیف باغ شاه.....

۷۰.....۲-۵-۲ باغ هشت بهشت.....

۷۵.....۲-۵-۳ باغ شاهزاده ماهان.....

۸۱.....۲-۵-۴ باغ دولت آباد(یزد).....

۸۷.....۲-۵-۵ باغ جهان نما (شیراز).....

۹۱.....۲-۵-۶ مجموعه باغهای اشرف (بهشهر).....

۹۲.....الف-باغ چشمه(چشمه عمارت).....

۹۴.....ب-باغ تپه.....

۹۵.....ج-دیوانخانه یا باغ چهل ستون.....

۹۸.....د-باغ خلوت.....

۹۸.....ه-باغ صاحب الزمان.....

فصل ۳ «عناصر باغ ایرانی»..... ۹۹

۱۰۰.....۳-۱-عناصر شکل دهنده ی باغ ایرانی.....

۱۰۱.....۳-۱-۱ زمین.....

۱۰۳.....۳-۱-۲ آب.....

۱۰۳.....الف:وجه کارکردی و زیبایی شناختی حضور آب در باغ ایرانی.....

۱۰۵.....ب:وجه شنیداری حضور آب.....

۱۰۵.....ج:وجه کالبدی حضور آب در باغ ایرانی(حوض).....

۱۰۷.....۳-۱-۳ گیاهان در باغ ایرانی.....

۱۰۸.....الف:وجه کارکردی و زیبایی شناختی گیاهان در باغ ایرانی.....

۱۱۱.....ب:گل.....

۱۱۲.....۳-۱-۴ فضا.....

۱۱۲.....الف:نقش کالبدی فضا.....

۱۱۵.....۳-۲ شکل گیری معنایی عناصر باغ ایرانی از دیدگاه فرهنگ ایرانی اسلامی.....

- ۱-۲-۳ نقش معنایی عناصر باغ ایرانی از دیدگاه عرفان، قرآن، اسلام و آیینها..... ۱۱۹
- ۲-۲-۳ جایگاه آب از دیدگاه ایرانیان قبل از اسلام..... ۱۱۹
- ۳-۲-۳ جایگاه آب از دیدگاه اسلام و قرآن..... ۱۲۰
- ۴-۲-۳ مفاهیم معنوی آب در عرفان اسلامی..... ۱۲۵
- ۵-۲-۳ تاویل نمادین کالبد آب (حوض) و فواره در عناصر باغ ایرانی از دیدگاه عرفان اسلامی ۱۲۶
- الف: نقش نمادین شمشه ۱۲۶
- ۶-۲-۳ درخت در اساطیر..... ۱۳۱
- ۷-۲-۳ وجه معرفتی درخت در مبانی اسلامی..... ۱۳۳
- ۸-۲-۳ مفهوم معنوی درخت در قرآن..... ۱۳۳
- ۹-۲-۳ مفهوم معنوی درخت از منظر عرفانی- اسلامی..... ۱۳۳
- ۱۰-۲-۳ مفهوم معنوی گل از منظر عرفانی- اسلامی..... ۱۳۶
- فصل ۴ «مقایسه ی باغ ایرانی و سایر هنرها»..... ۱۳۸**
- ۱-۴-۱ مقایسه ی باغ و هنر موسیقی..... ۱۳۹
- ۲-۴-۱ مقایسه ی باغ و هنر شعر..... ۱۴۰
- ۳-۴-۱ مقایسه ی باغ و هنر معماری..... ۱۴۲
- ۴-۴-۱ مقایسه ی باغ و هنر فرش..... ۱۴۴
- ۱-۴-۴-۱ تعریف کلمه ی فرش..... ۱۴۴
- ۲-۴-۴-۱ نسبت میان فرش و ارض..... ۱۴۴
- ۳-۴-۴-۱ مفهوم باغ در فرش..... ۱۴۵
- ۴-۴-۴-۱ نقوش فرش باغی (گلستان)..... ۱۴۸
- ۵-۴-۴-۱ نقوش خشتی..... ۱۵۲
- ۶-۴-۴-۱ نقوش لچک ترنج..... ۱۵۴
- ۷-۴-۴-۱ نقوش شکارگاهی..... ۱۵۹
- ۵-۴-۴-۱ مقایسه ی باغ و هنر گرافیک محیطی..... ۱۶۰
- ۱-۴-۵-۴-۱ گرافیک محیطی چیست..... ۱۶۰
- ۲-۴-۵-۴-۱ طراحی گرافیک محیطی چیست..... ۱۶۱
- ۳-۴-۵-۴-۱ عوامل اصلی در بیان گرافیک محیطی..... ۱۶۲
- ۴-۴-۵-۴-۱ اهمیت گرافیک محیطی در مکانهای عمومی..... ۱۶۳
- ۵-۴-۵-۴-۱ گرافیک محیطی و تأثیر آن بر جامعه..... ۱۶۳
- ۶-۴-۵-۴-۱ گرافیک محیطی حجمی یا سه بعدی..... ۱۶۴
- ۷-۴-۵-۴-۱ گرافیک محیطی و تصویر جامعه..... ۱۶۴
- ۸-۴-۵-۴-۱ مقایسه باغ و هنر گرافیک محیطی..... ۱۶۵
- ۹-۴-۵-۴-۱ چگونگی استفاده از عناصر باغ ایرانی در گرافیک محیطی..... ۱۶۶

فصل ۵- «ساختار گرایی و نماد شناسی عناصر باغ ایرانی».....۱۶۸

- ۱-۵ بررسی ساختار عناصر در باغ فین..... ۱۷۱
- ۲-۵ چالش در لایه های متن باغ ایرانی..... ۱۷۲
- ۱-۲-۵ رابطه ی باغ با لایه های متنی..... ۱۷۲
- ۲-۲-۵ رابطه ی باغ با مفاهیم متن و بافت..... ۱۷۲
- ۳-۲-۵ رابطه ی باغ با نشانه ی شمایی..... ۱۷۳
- ۴-۲-۵ رابطه ی باغ با نشانه تصویری و نشانه دیداری..... ۱۷۴
- ۵-۲-۵ رابطه ی باغ با تداعی معانی..... ۱۷۴
- ۶-۲-۵ رابطه ی پرسپکتیو در باغ و تداعی معانی..... ۱۷۴
- ۷-۲-۵ رابطه ی فضای باغ با مفهوم تشبیه..... ۱۷۴
- ۸-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و نماد عدد چهار..... ۱۷۵
- ۹-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و نماد هندسه..... ۱۷۶
- ۱۰-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و نماد فضا..... ۱۷۷
- ۱۱-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و نماد حصار..... ۱۷۷
- ۱۲-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و اصل تقارن..... ۱۷۸
- ۱۳-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و اصل مرکزیت..... ۱۸۱
- ۱۴-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و اصل تکرار موزون..... ۱۸۴
- ۱۵-۲-۵ رابطه ی ساختار باغ و سازماندهی شبکه ای..... ۱۸۴
- الف: کرتها..... ۱۸۴
- ب: خیا بانها..... ۱۸۴
- ج: آبراهه ها..... ۱۸۵
- ۱۶-۲-۵ رابطه ی باغ ایرانی و نماد آب..... ۱۸۶
- ۱۷-۲-۵ رابطه ی باغ ایرانی و نماد صدا..... ۱۸۶
- ۱۸-۲-۵ رابطه ی باغ ایرانی و نماد آبراه..... ۱۸۶
- ۱۹-۲-۵ رابطه ی باغ ایرانی و نماد حوض..... ۱۸۷
- الف: حوض نماد وحدت..... ۱۸۷
- ب: حوض نماد درون گرایی..... ۱۸۷
- ج: رابطه ی حوض و نشان تصویری..... ۱۸۷
- د: رابطه ی حوض و مجاز..... ۱۸۸
- ه: رابطه ی حوض و تداعی معانی..... ۱۸۸
- و: حوض نماد قرینگی..... ۱۸۸
- ز: رابطه ی حوض و چهار گوشه بودن در باغ ایرانی..... ۱۹۰
- ۲۰-۲-۵ رابطه ی باغ و نماد کوشک..... ۱۹۱

۱۹۲.....	۲۱-۲-۵ رابطه ی باغ و نماد قوس در کوشک و بام.....
۱۹۴.....	۲۲-۲-۵ رابطه ی باغ و نماد فواره.....
۱۹۴.....	۲۳-۲-۵ نماد درخت و گل در باغ ایرانی.....
۱۹۴.....	۲۴-۲-۵ نماد رنگ در باغ ایرانی.....
۱۹۵.....	نتیجه گیری.....
۱۹۸.....	فهرست آیات.....
۱۹۹.....	فهرست اعلام.....
۲۰۳.....	فهرست منابع تصویری.....
۲۰۵.....	فهرست منابع.....
۲۰۸.....	شرح و توضیح پروژه عملی.....
۲۱۱.....	تصاویر پروژه عملی.....

مقدمه

یکی از مهمترین سرچشمه های حیات فکری در جامعه، هنر یک قوم و ملت است که با درخشش خود به پرورش خرد ما و استعداد ما می پردازد و با زلال گواری پیامهای خود تأمین کننده ی حیات فکری جامعه می شود. در حقیقت آثار هنرمندان منعکس کننده ی عقاید و مسائل قومی هر ملت است و در این میان گستره ی پهناور هنر ایرانی نیز به آثار هنرمندان مزین گردید، که در طول قرون و اعصار ذوق سرشار و طبع بلندشان روح سبز شکوفایی را بر پیکره ی هزار ساله ی هنر ایرانی دمیده است. آنان که با گوهر درخشان هنر و ذوقشان، ما را به عشق دریای ژرف آثارشان می برند و با تفکر و سیر در این آثار می توانیم از گنجینه ی گرانبهای گوهرهای ناب آن توشه ای برداریم.

در هر دوره ای سخن گفتن درباره ی مفهوم هر پدیده و شناختن و یا شناساندن آن به دیگران نیازمند زبانی است که متعلق به همان عصر و دوره باشد. تا کنون بسیاری از پدیده ها و عناصر هنری کهن ایران از دیدگاههای گوناگون ادبی، عرفانی و حماسی و غیره مورد بررسی قرار گرفته اند که البته همه ی این نقدها و بررسی ها در جای خود کافی و قابل استفاده بوده اند.

اما برای دیدن و دوباره دیدن لازم است به ابزار بیان این نشانه ها به شیوه ی امروزی مجهز باشیم تا شاید این دوباره دیدن ما را به درک درست مفاهیم آن و استفاده ی خلاقانه از گرافیک محیطی در جهت اعتلای فرهنگ و هنر معاصر ما رهنمون شود. امروزه به کمک علم نشانه شناسی، ما قادر خواهیم بود به درک راستین و معنای درست بسیاری از پدیده ها و مفاهیم آنها دست یابیم. نشانه به آن علت مورد نیاز هنر و هنرمند است که بسیاری از مفاهیم به خصوص مفاهیم چند بعدی و معنوی، امکان تجلی مادی و کالبدی تدارند. به عبارت دیگر به علت ناممکن بودن بیان مستقیم یا تجلی عینی و کالبدی مفاهیم، بهره گیری از نشانه ضرورت میابد.

این علم که شرح آن در فصل نخست رساله خواهد آمد، مفهوم بسیاری از نشانه های زبانی، تصویری و غیره را که هر روزه با شمار زیادی از آنان مواجه هستیم، برای ما روشن می سازد و همچنین بسیاری از مفاهیم نهفته و پنهان در آثار ادبی و هنری مکتوب را بر ما آشکار می کند. در این رساله پس از معرفی مختصر و مفید علم نشانه شناسی و ارائه تعاریفی از ابزار این علم، نگاهی نشانه شناسانه به عناصر باغ ایرانی در قلمرو فرهنگ و ایدئولوژی ایرانی صورت گرفته است. اینکه آیا این عناصر می توانند با هویت خود فضای محیط پیرامون ما را تغییر دهند، پایه و اساس رساله ی ما می باشد.

این تحقیق با توجه به منابع و مأخذ معتبری که در فهرست ها آمده است، انجام گرفته است. به دلیل اهمیتی که علم نشانه شناسی در بیان آثار گرافیکی دارد و به دلیل اهمیت خود علم نشانه شناسی، در فصل اول به این مهم پرداخته شده است. هدف از بیان این موارد در این پژوهش دست یابی به چگونگی تولید معنا برای عناصر باغ ایرانی، توسط نشانه شناسی و همچنین کاربرد این نشانه ها در گرافیک محیطی می باشد.

از دیر باز دیدگاه های مختلفی بر باغهای ایران حاکم بوده است. از آن جمله می توان بحث امرار معاش، تفریح، رفاه و آسایش، ایجاد فضاهای خصوصی برای پادشاهان و غیره را مطرح کرد. به این دلیل لازم دیده شد، برای محدود نمودن حیطه ی تحلیل و رسیدن به مفهوم کلی باغ ایرانی و سرچشمه ی باغها، فصل دوم به بحث باغ در فرهنگ ایرانی اختصاص داده شد.

در ادامه به بررسی شش باغ از باغهای ایرانی، از دیدگاه عناصر فضا ساز، منظر ساز و عناصر تزئینی بر باغها پرداخته شد. به این منظور از اطلاعات کتابخانه ای و تحقیق به صورت میدانی، و گرفتن تصویر از این باغها کمک گرفته شده است. بعد از توضیحات مشروح در مورد تک تک این باغها، در فصل سوم عناصر اصلی و فرعی باغ ایرانی نیز مجزا شده است.

در فصل چهارم به مقایسه ی پر تأثیر و دوگانه ای که بین باغها و هنرهای چون شعر، موسیقی، معماری، هنر فرش و گرافیک محیطی می باشد پرداخته شد. از آنجایی که عناصر باغ در طراحی فضای باغ نقش اصلی را به عهده دارند، اشاره ای به رابطه ی باغ و هنرهای دیگر شد و بیشتر به هنر گرافیک محیطی پرداخته شد و رابطه ی آن با عناصر و نشانه های باغ ایرانی و نشان داده شد.

در فصل پنجم عناصر باغ ایرانی از دیدگاه نشانه شناسی و ساختارگرایی مورد نقد و بررسی قرار گرفت و همچنین ارتباط باغ با مفاهیم متعدد بررسی شد. این قسمت از فصل به نوعی توانسته است منظور ما از به کار گرفتن عناصر باغ و مفاهیم موجود در این رمزگان و اثر آن در گرافیک محیطی را بیان نماید.

شناخت باغ و ویژگیهایی که هر یک از عناصر آن به همراه دارد، به تشخیص نماد گرایی از طبیعت منجر میشود. چون انسان معنوی همیشه طبیعت را وسیله ای برای بهتر شناختن خداوند می داند. این نمادها و عناصر باغ از طریق دیدگاهی دیگر می توانند آشکارتر حقیقت خود را نشان دهند. اهمیت شکل به مثابه ظرف در تقابل با فضا به مثابه مظهر و آشکار می شود.

((کارکرد نشانه انتقال اندیشه به وسیله پیام است.))^۱ پیر گیرو

در نهایت امید است که این تحقیق و پژوهش که جلوه ای است از گنجینه ی درخشان باغ ایرانی، بتواند نظر استادان گرانقدر و صاحب نظری که حقارت تحقیقم مرا در مقابل این بزرگوارانی که جرعه نوش هنر ناب می باشند شرمنده می سازد مقبول افتد و لطفشان شامل حال این تحقیق و بالطبع این حقیر گردد.

انشاءالله

^۱ - گیرو، پیر: نشانه شناسی. ترجمه محمد نبوی. موسسه انتشارات آگاه تهران ۱۳۸۰.

کلیات تحقیق

الف: تعریف مساله و بیان سوالهای اصلی تحقیق: از دیر باز باغهای ایرانی طبق اصول خاصی باغ آرای می شدند، و دستهای آدمی توانسته این خیال خلاق را که نمایی از بهشت میباشد، پیش چشم به صورت باغ درآورد. باغ ایرانی لطافت را به طبیعت و زندگی را در پرتو آن استعاره های عرفانی، به طرز قدرتمندانه پدیدار ساخته است. شناخت باغ و ویژگیهایی که هر یک از عناصر آن به همراه دارد، به تشخیص نماد گرایی از طبیعت منجر میشود. چون انسان معنوی همیشه طبیعت را وسیله ای برای بهتر شناختن خداوند می داند. نمادها و عناصر باغ ایرانی از قبیل آب، درخت، معماری اسلامی ایرانی، گلها، جایگاه آب، آبنا، نظم هندسی، فضا، زمین و... از طریق دیدگاهی دیگر می تواند آشکارتر حقیقت خود را نشان دهند. مسئله تحقیق حاضر این است که چگونه و در چه مراحل، با توجه به حقیقت هستی باغ، عناصر باغ ایرانی و نمود آن در عرصه مطالعه و مقایسه و اجرای نشانه قرار میگیرد. و اینکه چگونه نشان داده شود تا در فضای محیط قابل لمس باشد.

۱- چگونه عناصر به کار گرفته شده در باغ های ایرانی دارای ویژگی نشانه ای خاصی هستند؟

۲- چه ارتباطی بین نقوش به کار گرفته شده در فرش های ایرانی و باغ های ایرانی وجود دارد؟

۳- چگونه می توان از الگوهای نشانه ای باغ فین کاشان در دیگر باغها و در طراحی محیطی فضاهای شهری استفاده کرد؟

ب: -پیشینه و ضرورت انجام تحقیق:

۱- کامیار، مریم. ابعاد تقدس در فضای معماری ایران (تجلی عرفان در باغ ایرانی)، استاد راهنما: مجتبی انصاری، (کارشناسی ارشد) دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر-معماری، شهر سازی، ۱۳۸۲

چکیده: مورخان هنر که واژه هنر مقدس را در باره هر واژه ی هنری واجد موضوعی مذهبی بکار می برند فراموش می کنند که هنر اساسا صورت است. برای آنکه بتوان هنری را (فضایی را) مقدس نامید، کافی نیست که موضوع از هر حقیقتی روحانی نشأت گرفته باشد، بلکه باید زبان صوری آن هنر نیز بر وجود همان منبع گواهی دهد. در این پایان نامه یاد آوری میکند که رمز نشانه قرار دادی نیست، بلکه نشانه صورت مثالی (archetype) است. خود رمز به حسب قانونی مربوط به معرفت وجود و هستی شناسی است. این تفکر که فضا است نه شکل که می باید به پیدایش صورت راهبر شود، اساس درک سنت معماری ایرانی است. علاوه بر رکن باطنی، ملاحظات دیگری هم هستند که نقش اصلی فضای معماری را خاطر نشان می سازند. مقدم بر همه چیز، شرایط اقلیمی است که حیاط مداری را در معماری ایران در این منطقه (هشتگرد) واجب می گرداند و این چیزی جز وحدت مداری در فضای معماری ایرانی نیست. اهمیت شکل به مثابه ظرف در تقابل با فضا به مثابه مظهر و آشکار می شود. سلسله مراتبی از همبندیهای فضایی، نظام با ترتیبی در باغ ایرانی ارائه می دهد که ثبات و تغییر، هر دو را پذیرا است. این نظام فضایی اولیه به راستای اصلی باغ آغاز می شود و معمولا از میان باغ تا به دروازه های متقابلی کشد، به فضای هسته ای بر می گردد. نظام های فضایی ثانویه (اجزاء فرعی باغ) از قبیل هندسه، طراحی، مفهوم و المانها، همچون شاخه آبهایی که از رودخانه، از مسیر اصلی هستند منشعب می شوند. و در انتها ۱۰ نمونه از باغ های ایرانی که از دوره پیش از اسلام آغاز می شود، تا کنون هر کدام با تجزیه و تحلیل به پیشبرد و نظریه کمکگ می کند که در سایت هشتگرد تجلی می یابد.

۲- مجتبی انصاری-ارزشهای باغ ایرانی(صفوی -اصفهان)به راهنمایی دکتر داراب دیبا.رساله دکتری-دانشگاه هنرهای زیبا-رشته مهندسی معماری ۱۳۷۸

چکیده: این رساله با توجه به شرایط سیاسی اجتماعی و فرهنگی دوره صفوی به تحلیل روند شکل گیری باغ در این دوره و اثبات فرضیه های تحقیق که مبتنی بر:دوره جدید حیات باغ سازی در ایران ،تفسیر باغ در مفهوم شهری آن (باغ شهر)،تمثیلی زمینی از بهشت برین ،معانی فلسفی وحدت در کثرت در معماری منظر و تعریفی جدید (در دوره صفوی)از باغ ایرانی در کاربرد عمومی آن نسبت به ادوار گذشته است می پردازد.در این رابطه عوامل موثر، متغیرهای وابسته ومستقل در روند شکل گیری باغ ایرانی در دوره مذکور مطرح و مورد بررسی قرار میگیرد.این عوامل در یک نظریه (استمرار تاریخی و هشت عامل زیر معرفی شده است:استقرار موقت،استقرار دائم- سریع،اقلیم- واحد،سکونت،امنیت،اوقات فراقت،تقدیس عوامل طبیعی ، باغ ایرانی تمثیلی از بهشت.سپس تاثیرات متقابل باغ و محیط و بنا تبیین و به تعریف ۱۴ گونه باغ ایرانی می انجامدکه شامل:باغ شهر،باغ کوشک،باغ حیاط،باغ مقبره،باغ در باغ،باغ چادر،باغ سراپرده،باغ قلعه،باغ تجیریا دیوار مشبک،باغ تخت،باغ وحش،باغ شکار،باغ آب،باغ ملی،باغ بیشه.

۳-حسین فرخیار-باغ فین کاشان-به راهنمایی دکتر سوسن بیانی -پایان نامه کارشناسی ارشد -دانشکده ادبیات و علوم انسانی -۱۳۷۲ رشته باستانشناسی

چکیده:در این تحقیق در مورد چگونگی احداثچشمه سلیمانیه وکم وکیف آن بحث کرده و سپس در موردسیر تحول تاریخی و چگونگی تشکیل باغ فین کاشان از ابتدا تا کنون در دورانهای مختلف تاریخی مشروحاً به تحقیق پرداخته است.با تفحص در بناهای موجود،با توجه به طرح و نقش و عکس باغ،بنا را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده استو به بررسی ضایعات وارده به آنها در طول تاریخ اشاره دارد.در قسمتهای بعدی اختصاص به معماری بناهای بازمانده وسیر تحول تاریخی آنها اشاره داردو به کنکاش تمامی مسیرهای زیرزمینی و روباز شبکه آب رسانی پرداخته است و جزء جزء مسیرها را تعقیب نموده و معرفی می نماید. در کل موضوع کلی باغهای سنتی و قصرهای مجللی است که در آن ساخته شده.

۴- فریبا کرمانی-طراحی مهمانسرا و ساماندهی پیرامون باغ فین کاشان-به راهنمایی مهندس عیسی حجت-پایان نامه کارشناسی ارشد-دانشگاه هنرهای زیبا-۱۳۷۲-رشته معماری

چکیده: آنچه در این رساله با آن مواجه هستیم سامان دهی و طراحی یکی از مجموعه های شهری در کنار باغ فین کاشان است که با خصوصیات و عناصر منحصر به فرد تاریخی خود یکی از جالبترین و پرجاذبه ترین مکانهای موجود در کاشان به شمار میرود. در اینجا ابتدا منطقه طراحی کاشان مورد بررسی قرار گرفته و مناطقی که جزو میراث فرهنگی است نیاز به معرفی دقیق دارد. چشمه سلیمانیه و باغ فین در بخش اهداف طراحی بیان شده و ویژگیها، ضوابط و شاخصهای موجود در محیط که میتوانند در طراحی موثر باشند مورد تحلیل قرار گرفته و سپس راه حل های مختلفی جهت طراحی اطراف باغ فین عرضه می شود.

۵- متحدین حبیب الله ؛ باغ ایرانی / به راهنمایی: لطیف ابوالقاسمی. پایان نامه (کارشناسی ارشد) -- دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۴ معماری

چکیده: باغ ایرانی اثری است ارزشمند که تجلی و بازتاب فرهنگ و هنر و ذوق و احساس بومیان این وادی است. در پرداختن به طبیعت که امروزه ناشناس مانده و گمنام تر از سایر آثار هنری ایران، منظومه ای که به عنوان فضای سبز ایران مطرح است از آن جهت، یکی از موارث فرهنگی و هنری است که با نظم حاکم بر نظام هستی و احترام به سایر علوم، اندیشیده و خلق شده است و به عنوان یکی از ذخایر علمی پابرجاست و اگر سیاحان و ایرانشناسان از سراسر گیتی شیفته حضور در باغهای ایرانی بوده اند، نه تنها به این دلیل بوده است که بیابند و احیانا "در فضای آسمانه کوشک باغ ایرانی بنشینند و از چشم انداز به گلستانه و میانکرت و استخر بهره گیرند، بلکه به این دلیل بوده است که این منظومه ارزشمند نگرشی خاص به علم اکوسیستم داشته است و هدف سیاحان دستیابی به آن علم بوده است تا راز و رمزها و ذخایر علمی و ارتباط آن را با یکدیگر و با آن اقلیم کشف کنند. بررسی پیشینیان تا حال درباره باغهای ایرانی بیشتر به ابعاد ظاهری و تاریخی آن بوده است. اما در این اثر سعی شده است تا نایافته ها یک به یک نمایانده شود و ابعاد گوناگون باغ ایرانی که منظومه ای است منسجم، بررسی و آشکار گردد، که بیش از باغ ایرانی را تنها، به عنوان فضای سبز ایران معرفی کرده بودند و این در حالی است که باغ ایرانی اثری است چند منظوره و دارای ارزشهای جامعی از علوم و فنون مختلف است که همگی آنها هماهنگ با اقلیم ایران شکل گرفته است و آن

علوم و فنون عبارت است از علم محیط زیست، فضای سبز، زیست‌شناسی، مصالح‌شناسی، آبرسانی، طراحی محیط، تاسیسات، طراحی معماری، مقاومت مصالح، سازه، آگوستیک و بسیاری از علوم و فنون دیگر، و همچنین ارتباط آنها با یکدیگر و اقلیم و اکوسیستم بسیار هوشمندانه نگریسته شده است و اگر در منظومه باغ ایرانی یکی از علوم و فنون آن به نمونه مصالح‌شناسی آن تغییر یابد و به جای آجر فرش در باغ ایرانی، سنگ قلوه‌ای به کار گرفته شود و یا حضور دائمی آب در باغ ایرانی، از میان برود و یا سایر علوم آن تغییر یابد، این منظومه زیبا که پیام انس و الفت و مهربانی و نظم استواری می‌دهد و غبار هبوط را از چهره معنی می‌شوید تا جمال حقیقت بی‌پرده عیان گردد و انبساطی شگرف در جانها پدیدآورد و دل از عارف و عامی بر باید دیگر باغ ایرانی، باغ ایرانی نخواهد بود.

۶- علم الهدی هدی، آب در معماری ایرانی (مطالعه موردی هشت بهشت). به راهنمایی باقر آیت الله زاده شیرازی، اکبر زرگر، کارشناسی ارشد رشته مرمت و احیاء بناها و بافت‌های تاریخی دانشکده پردیس، ۱۳۷۷

چکیده: پژوهش فوق‌بیانگر گوشه‌ای از معماری گذشته ایران است که در آن ترکیب بنا و آب گویای قلمرویی انسانی تر بوده است. پژوهشگر ضمن ارائه تاریخی از مفاهیم آب در جهان به ارائه معماری آب پرداخته و پس از مرور معماری صفوی، هشت بهشت و معماری آن را مورد بررسی قرار داده است. آب در نیایشگاه‌های قبل از اسلام از جمله شهر دور اونتاش (چغازنبیل)، اردوی سور آناهیتا، زندان سلیمان، آتشکده ی آذر گشب (تخت سلیمان) معبد آناهیتا در نیشابورو در کنگاور نیز مورد مطالعه قرار گرفته است. آب در بناهای دوران اسلامی همچون مساجد و بناهای مذهبی، باغ‌ها و استراحتگاه‌های میان شهری نیز مورد بحث قرار گرفته است.

۷- دارابی پور شیرازی فاطمه، پژوهشی پیرامون عنصر آب در هنر ایران (از کهن‌ترین زمان تا دوره صفوی) به راهنمایی مهدی حسینی - کارشناسی ارشد - رشته پژوهش هنر - تهران - دانشکده هنرهای کار بردی - ۱۳۷۵

چکیده: هدف شناخت و ارائه تصاویر و ارزشهای تجسمی، نمادین و مفاهیم معنوی آب در هنر ایران تا دوره صفوی است. که با روش مطالعه کتاب خانه ای انجام پذیرفته است. در راستای تحقق اهداف ضمن بررسی نمادهای مختلف آب و مفهوم آنها به آئینهای مهر پرستی فارسی و اوستایی و نمادها و پرستشگاه این ایزد بانو و معرفی فرقه منداوایاناز دیگر موارد پژوهش است. ارزش آب در دین اسلام و جنبه مذهبی آن و ایجاد سقا خانه ها نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته ها نشان میدهد نقوش و نمادهای ایرانی بررسی شده تاثیر گذار بر روی برخی نمادها و نقوش مشابه غیر ایرانی بوده است. عنصر آب قبل و بعد از اسلام جایگاه وسیعی در اعتقادات و فرهنگ مردم ایران داشته است. در دوره پس از اسلام هنر ایرانی معنویتی ملکوتی یافته و هنر نگارگری از تجسم سطحی فراتر رفته و فضاها و مکانها، تصویری از باغ بهشت اند و سرشار از انوار الهی و آب نیز از جنس نور در بیشتر نگاره ها وجود دارد.

۸- نیکویی مجید؛ تجلی اصول زیباشناسانه هنر ایران در فرشهای ایرانی / به راهنمایی: حبیب الله آیت اللهی. پایان نامه (کارشناسی ارشد) - دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر، ۱۳۸۰. پژوهش هنر.

چکیده : طرحهای و نقشه های قالی ایران به مناسبت فراگیری و تنوع و گوناگونی آن، الهام دهنده و الهام گیرنده از سایر نگاره ها و نقوش تزئینی در هنر ایران بوده و هست. اصول زیبایی شناسانه هنر ایران در قالی های متجلی است و این هنر در شکل گیری اصول و مبانی زیبایی شناختی هنر ایران، جایگاه و اهمیتی همسنگ و حتی فراتر دارد. ترکیب، نظم بخشی، هماهنگی و معنابخشی در طرح و رنگ نگاره ها، شکل دهنده اصول و معیارهای مشترک در هنرهاست. مطالعه و تطبیق نگاره های آثار از حیث ساختاری و محتوایی، وجوه مشترک هنرها را با قالی های ایران نمایان می سازد.

ج: ضرورت انجام تحقیق: سعی شده تا نشانه های باغ های ایرانی معرفی شود و مفاهیمی از نشانه ها که در باغهای ایرانی به کار برده شده ذکر شود، تا علاوه بر نشانه شناسی و تطبیق این نقوش به معرفی طراحی محیطی باغ های ایرانی پرداخته شود و با استفاده از الگوی عناصر باغ های ایرانی می توان در گرافیک محیطی شهری نیز استفاده کرد.

چ- فرضیه ها (هر فرضیه به صورت جمله خبری نوشته شود):

فرضیه اول- به نظر میرسد که در باغ های ایرانی از نشانه های خاصی در طراحی محیطی استفاده شده که دارای مفهوم خاصی نیز می باشند.

فرضیه دوم- الگوهای استفاده شده در باغ های ایرانی و نقوش فرشهای ایرانی دارای هماهنگی و ارتباط خاصی می باشند.

فرضیه سوم- به نظر میرسد که با استفاده از الگوی عناصر باغ های ایرانی می توان در گرافیک محیطی شهری نیز استفاده کرد.

ح- هدفها (اصلی - فرعی)

هدف اصلی: - مطالعه نشانه شناسی باغ فین کاشان

اهداف فرعی: ۱- مطالعه و نشانه شناسی باغ های ایرانی

۲- مطالعه طراحی محیطی (گرافیک محیطی شهری)

۳- طراحی پیکتوگرام برای باغ فین کاشان